

חומרי עזר 2 / קטע קריאה / אנטון שמאס, אן ארבור, משיגן

קטע קריאה בנושא הצבר / אנטון שמאס

מישהו היה צריך להעביר את הצבר לעציץ. ואיך שאיש לא חשב על זה קודם. איש לא חשב להחזיר את הצבר המצוי לחיק משפחתו, בעזרת "ערכת איחוד משפחות", להשיב אליו את שם משפחתו המקסיקני המקורי - קקטוס, ולהעבירו לעציץ.

והואיל וארבע מאות משוכות הצבר, הפזורות על פני נוף הארץ כנרות נשמה שפתילתן, כמאמר המשורר, סמוית שלהבת, וחלבן טמור באדמה, אינן מזכירות עוד לאיש מי היה הנפטר והיכן מצויים היום צאצאיו - -

והואיל והצבר הפלסטיני, אם נזכיר נשכחות, הפסיק מזמן לתפקד כצמח קוצני בשרני בעל גבעולים עבים דמויי עלים, כמאמר המילון, והפך ל"כינוי רווח למי שנולד בארץ-ישראל וגדל בה", ותו לא - -

והואיל וכל אלה אשר קמצו את ידיהם על הפירות הקוצניים במשך כמה עשורים נכנעים עכשיו לנשייה ולמוות ומרפים את אחיזתם, והזיכרון ניגר להם מביין האצבעות - -

מישהו היה צריך להעביר את הצבר לעציץ.

מישהו היה צריך לטלטל אותנו ולומר לנו שתם ונשלם. שמכאן לא שבים, לא למפה ולא לאדמה, אלא נשארים על אדן החלון, בחזית העננים המצוירים שאינם זעים ואינם נמוגים ואינם מורידים גשם. שרק כך שומרים על הזיכרון: נוטלים את העבר ומתמצתים אותו לכדי משיכת מכחול, נוטלים את הקוץ התלת-ממדי ומנציחים אותו בציור, נוטלים את נוף המולדת והופכים אותו לתבנית נוחה לשימוש וקלה לטלטול.

איש לא חשב על זה קודם:

שהנה המולדת, תולך על הקיר.

שרק כך אפשר להמשיך.

שעכשיו אפשר להמשיך.

חומרי עזר 3 / מקורות בנושא "שמות מקומות"

שמות

"יישובים יהודיים נבנו במקום כפרים ערביים. אתם אפילו לא יודעים את השמות של אותם כפרים ערביים ואני לא מאשים אתכם בגלל שספרי הגאוגרפיה לא קיימים יותר. לא רק הספרים אינם קיימים, אלא גם הכפרים הערביים אינם. נהלל קם במקום מעלול; קיבוץ גבת במקום ג'יבתה; קיבוץ שריד במקום חוניפיס; וכפר יהושע במקום תל אלשומן. אין מקום אחד בנוי בארץ שלא הייתה בו אוכלוסייה ערבית בעבר."

מתוך נאום של משה דיין בפני סטודנטים בטכניון שהתקיים ב-19.3.1969, עיתון "הארץ", 4.4.1969

"מעשיות ישנות, ידועות עד זרא. כפרים נטושים? והיכן אין. מה היה שם המקום הזה? לפני שנים מעטות היה מקום והיה לו שם. אבד המקום ואבד השם. מה נשאר? בתחילה שם תלוש-מקום, עד מהרה גם זה נמחה, לא מקום ולא שם, השם ירחמהו. ועל פניו נהפך. חרוש נחרש והיה לשדה. הנהו חרוש ומניב לפניך ובין הטרשים, חרובים צעירים. מה שקרה למקום קרה לשמו: זמן מה נשתהה השם, תלוי מתמהמה באוויר עד שנמוג. שמות כלי דברים פורחים זמן מה כבועות, משתהים, ופוקעים. הנה זו גבעה מיושרת, היטב יישרה. נמוכה וחסרת שום סימן של הוויה, השיבוה אל קודם שהייתה" (ס.יזהר, 1990, סיפורי מישור: שתיקת הכפרים)

מתוך: בנבנישתי, מ. (2006), "המפה העברית", בתוך: דהאן, י. ווסרמן ה. (עורכים), להמציא אומה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 187.